

Využití prostředků PHARE k regionálnímu rozvoji malých a středních podniků

A. Současný stav

Na základě finančních memorand T9106 (Program pro malé a střední podniky pro ČSFR), CS 9203 (Privatizace, restrukturalizace a rozvoj soukromého sektoru) a CZ 9302 (Rozvoj soukromého sektoru) obdržela Česká republika od Evropské komise v období od 5.10.1994 do 2.8.1996 v šesti platbách částku ve výši 13.031.971,97 EUR.

Za účelem využívání obdržených prostředků byla v roce 1994 Ministerstvem hospodářství založena Nadace pro rozvoj regionů (dále jen NRR), která v průběhu dalších let postupně založila další dceřiné společnosti (v konečné fázi byla pod NRR vytvořena struktura čtyř společností). Tyto společnosti měly za úkol poskytovat podporu malým a středním podnikům zejména formou rizikového kapitálu a podpora měla směřovat do postižených regionů.

NRR založila v roce 1994 a 1995 dvě dceřiné společnosti s ručením omezeným, a to Fond rizikového kapitálu, spol. s r.o.(dále jen „FRK“) a Regionální podnikatelský fond, spol. s r.o. (dále jen „RPF“). Do FRK byla převedena částka ve výši 114.449.000,- Kč a do RPF byla převedena částka ve výši 317.620.360,- Kč. RPF roku 1999 založil dceřinou společnost Českomoravský podnikatelský fond, spol. s r.o. (ČMPF) a ta následně v roce 2004 založila Regionální fondy a.s.

Z FRK se zpět do NRR jeho prodejem vrátilo 16.000.000,- Kč a tedy hospodaření FRK skončilo ztrátou ve výši 98.449.000,- Kč. Ztráta je tvořena investicemi a půjčkami, které FRK poskytl, náklady na provoz a prodejem FRK (prodejní cena je ze strany EK považována za spornou).

Prodej RPF bylo získáno 58.000.000,- Kč, které byly převedeny do NRR a tedy hospodaření této části struktury NRR skončilo ztrátou ve výši 259 620 360,- Kč. ČR nicméně vlastní RF a.s., která disponuje částkou 145 mil. Kč, a proto skutečná ztráta činí 114 mil. Kč. Ztráta byla způsobena investicemi a poskytnutými úvěry RPF, spornými závazky za investiční poradenství ve výši 100 mil. Kč vůči společnosti CVP.

V současné době se dokončuje likvidace samotné NRR, jejíž likvidační zůstatek ve výši 65.000.000,- Kč bude převeden zpět na účet cizích prostředků MMR a následně zpět do příjmů státního rozpočtu. Likvidační zůstatek je tvořen součtem částek za prodej FRK a RPF (tedy 74 mil.Kč) a úroků z běžného a termínovaného účtu mínus náklady na provoz a likvidaci NRR 16 mil. Kč.

Současně s likvidací NRR se připravuje likvidace společnosti Regionální fondy a.s., která byla dceřinou společností RPF s.r.o. a ČMPF s.r.o. Tato společnost je dnes plně pod kontrolou MMR a na bankovním účtu společnosti je částka ve výši 145.000.000,- Kč. V současné době se připravuje vstup společnosti RF a.s. do likvidace tak, aby mohl být likvidační zůstatek převeden na účet cizích prostředků MMR a následně zpět do příjmů státního rozpočtu.

Z prostředků převedených ze strany EK do NRR ve celkové výši 13.031.971,97 EUR bude mít MMR k dispozici cca 210.000.000,- Kč (65 mil. Kč a 145 mil. Kč). Tato částka nicméně není přímo na účtech ČR – MMR, proto je nezbytné dokončit likvidaci NRR a RF a.s. Výsledná částka získaná po dokončení likvidace celé struktury NRR bude příjmem státního rozpočtu.

Z výše uvedeného je zřejmé, že MMR má v současné době k dispozici cca polovinu částky původně poskytnuté z EU. Druhá polovina částky byla z části investována v souladu s memorandy, z části zpronevěřena či vynaložena na krytí diskutabilních nákladů (pravděpodobně neslučitelných s memorandy).

U městského soudu v Praze probíhá komplikované trestní řízení, které zkoumá kdo a jak se podílel na nelegálním využívání původních PHARE prostředků či např. na prodeji dceřiných společností NRR za sporné ceny. Řízení bylo zahájeno v říjnu letošního roku a bude se pravděpodobně probíhat několik let.

ČR je tedy v pozici, kdy má k dispozici cca 210 mil. Kč z původně alokovaných 430 mil. Kč a oprávněnost utracení zbylé částky není schopna objektivně prokázat. Důvodem je, že polovina prostředků, která v současné době chybí z původně převedených prostředků, byla utracena či poskytnuta do roku 2002. Původně v roce 2002 zničily veškeré archivy a MMR tedy nemá dokumentaci, kterou by mohla použít k prokázání oprávněného využívání prostředků PHARE. Zároveň je nutné zdůraznit, že až do 18.6.2002 o využívání těchto prostředků spolurozhodovali zároveň zástupci Evropské komise. Struktura NRR utratila 100 mil Kč za investiční poradenství společnosti CVP. Oprávněnost a výše tohoto výdaje je z hlediska EK sporná. Dceřiné společnosti NRR byly v minulosti prodány do soukromých rukou (dle EK jsou sporné také prodejní ceny těchto společností) a proto již dnes není ČR schopna prokázat, jak bylo naloženo s prostředky PHARE, které tyto dceřiné společnosti investovaly.

B. Pozice EU

Evropská Komise se obrátila na Ministerstvo financí, neboť se domnívá, že prostředky alokované do ČR na základě výše uvedených finančních memorand, byly využity v rozporu s jejich pravidly a pohrozila vydání tzv. „debit note“ na vrácení celé částky.

Dne 11. října 2007 se v Bruselu uskutečnila schůzka zástupců Ministerstva financí a Ministerstva pro místní rozvoj se zástupci EK DG Enlargement. Cílem jednání bylo zjistit, proč a na základě jakých faktů Evropská komise požaduje vrácení celé původně alokované částky.

Výsledkem jednání je situace, kdy EK buď důkladně prošetří situaci obrátkových fondů s rizikem vystavení Debit Note a požadavku na vrácení části nebo veškerých finančních prostředků PHARE poskytnutých ČR – MMR (až 13.032 mil. EUR), nebo dojde k opětovnému znovuspuštění projektu na podporu regionálního rozvoje prostřednictvím malých a středních podniků. Podmínkou je, že ke znovuspuštění musí dojít s původním objemem prostředků poskytnutých EK. Jako nejvhodnější způsob se v této chvíli jeví uvolnění částky v celé výši ze státního rozpočtu, resp. vládní rozpočtové rezervy.

Evropská komise zatím zkoumá výše uvedené řešení. Podkladem pro rozhodnutí Evropské komise o schválení varianty spočívající ve znovuspuštění projektu s původní alokací je kladné rozhodnutí vlády ČR v této věci. Schválení této varianty vládou ČR neznamená automatické schválení ze strany Evropské komise.

Pokud vláda neschválí znovuspuštění projektu či následně tuto variantu zamítne Evropská komise, dojde k prozkoumání dosavadního využití prostředků PHARE ze strany Evropské komise, které by však mohlo vést k vystavení Debit Note a vrácení až celé poskytnuté částky. Úspěch jednání o oprávněnosti využívání prostředků PHARE a důvodech pro vystavení Debit Note je nejistý.

C. Návrh řešení

Pokud chce ČR, vzhledem k výše popsané situaci, předejít nutnosti vrácení celé původně alokované částky z PHARE, musí nahradit původně alokované prostředky PHARE ze státního rozpočtu a prostředky takto dorovnané na původní výši musí ČR použít v souladu s memorandy na původní účel. Následně musí požádat Evropskou komisi o schválení tohoto postupu.

ČR musí alokovat částku ve výši 13,032 mil EUR, na regionální rozvoj prostřednictvím podpory malého a středního podnikání. ČR předpokládá, že dojde k alokování částky odpovídající 13,032 mil. EUR dle současného směnného kurzu, což je pro ČR nesporně výhodnější (dle kurzu v okamžiku poskytnutí částka odpovídala cca 434 mil. Kč). Případná Debit Note by byla taktéž vystavována v eurech a placena dle současného kurzu v Kč.

Původní projekt byl realizován v kompetenci Ministerstva pro místní rozvoj, protože původní prostředky byly poskytnuty tehdejšímu Ministerstvu hospodářství a jednalo se o prostředky, které měly být využity na podporu MSP v postižených regionech. Finanční memoranda předpokládají revolvingový způsob používání prostředků PHARE. Znovuobnovení projektu bude realizováno z iniciativy MMR ve spolupráci s MPO. Po vyčlenění těchto prostředků je třeba nastavit poskytování těchto prostředků obrátkovým způsobem a v souladu s původními memorandy a účelem, a to tak, aby po ukončení činnosti obrátkového fondu byla zaručena jejich návratnost zpět do státního rozpočtu.

MMR hodlá posílit vazbu regionální podpory a akcentu na malé a střední podniky tím, že poskytne výše uvedenou částku ČMZRB, která již má zkušenosti s poskytováním podpory malým a středním podnikům hrazené z bývalých obrátkových fondů PHARE. Dle zákona č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, lze prostředky na podporu MSP poskytnout ČMZRB pouze prostřednictvím kapitoly MPO. Rozhodnutí o poskytování prostředků PHARE prostřednictvím ČMZRB má zaručit transparentnost poskytování prostředků a zamezit obdobnému vývoji, který je nyní zkoumán v rámci trestního řízení v souvislosti s kauzou NRR.

MMR vypracuje ve spolupráci s MPO a MF „Podmínky pro poskytování prostředků PHARE na podporu regionálního rozvoje prostřednictvím ČMZRB“. Spoluprací všech 3 ministerstev bude zajištěno, že podmínky použití prostředků PHARE budou mít za cíl podporu regionálního rozvoje a zároveň budou v souladu s původními memorandy, zákonem o podpoře malého a středního podnikání a budou uznány EK jako dostatečné záruky pro to, aby nevydala tzv. Debit note.

Znovuobnovení programu regionálního rozvoje v souladu s původními memorandy je nejvhodnější možností, jak předejít vrácení celé alokované částky zpět Evropské komisi. K znovuobnovení tohoto projektu je třeba, aby finanční částka ve výši 13,032 mil. EUR byla vyčleněna ze státního rozpočtu, a to nejlépe z vládní rozpočtové rezervy.